

Аспірантура, докторантура та асистентура-стажування в Національній музичній академії України ім. П.І.Чайковського: історія і сучасність

Завдяки реорганізації 1934 року Вищого музично-драматичного інституту імені Миколи Лисенка у консерваторію і театральний інститут, а також відкриттю композиторського й історико-теоретичного факультетів, які очолили Борис Лятошинський та Андрій Ольховський, консерваторія за короткий час стала провідним вищим музичним навчальним закладом України. Досвід сформованої у Київській консерваторії потужної школи українського музикознавства дозволив відкрити у 1934 році відділ аспірантури з метою надати можливість молодим композиторам, музикознавцям, педагогам удосконалювати свою професійну майстерність. У 1935 році у зв'язку з перенесенням столиці України з Харкова до Києва харківська аспірантура об'єдналася з аспірантурою Київської консерваторії.

Разом із теоретичною аспірантурою було відкрито творчу аспірантуру для виконавців, вимоги до яких від початку ставилися майже такі, як і до теоретиків. Аспіранти-виконавці мали складати кандидатські іспити, провести за період навчання не менше чотирьох сольних концертів не тільки в стінах консерваторії, а й в інших концертних залах, брати активну участь у виступах на підприємствах, у школах, колгоспах тощо. Кандидатський іспит з фаху складався з сольного концерту на два відділення і концерту в супроводі симфонічного оркестру.

У 1986 році аспірантуру для виконавців перейменували в асистентуру-стажування, було змінено і завдання, які поставали перед асистентами-стажистами. Якщо раніше аспірантура передбачала лише вдосконалення майстерності музиканта, то зараз до цього додавалося завдання виховання і підготовки викладачів вищих музичних навчальних закладів України та виконавців найвищої кваліфікації за спеціальностями: фортепіано, орган, народні інструменти, скрипка, струнні, духові та ударні інструменти, сольний спів, диригування (оперно-симфонічне і хорове), камерний ансамбль, композиція, концертмейстерство.

Саме в системі аспірантури та асистентури-стажування Академії формувалася професійна майстерність найвидатніших виконавців, композиторів, викладачів, учених, які зробили цінний внесок у вітчизняну і світову музичну культуру. Серед випускників аспірантури та асистентури-стажування Академії різних років – видатні науковці й музиканти, які заснували власні наукові і творчі школи і є відомими не тільки в Україні, а й за її межами: Ніна Герасимова-Персидська, Олена Зінькевич, Олександр Сокол, Олена Маркова, Любов Кияновська, Олександр Козаренко, Євгенія Мірошниченко, Богодар Которович, Володимир Антонов, Валерій Козлов, Аза Рощина, Кіра Шамаєва, Ольга Ліфоренко, Микола Білоконеv, Юрій Іщенко, Євген Савчук, Герман Макаренко, Олексій Скрипник, Юрій Кот та багато інших.

У різні часи в аспірантурі працювали Валентин Кучеров, Ігор Пясковський, Людмила Шевченко. З 1997 року аспірантуру очолює Тетяна

Кузнєцова. При відкритті відділів аспірантури в консерваторіях Одеси, Харкова, Львова та Донецька фахівці Національної музичної академії України ім. П.І.Чайковського надавали організаційну та науково-методичну допомогу.

Сьогодні навчанням аспірантів керують:

із питань теорії музики – доктор мистецтвознавства, професор, академік Національної академії мистецтв України Ніна Герасимова-Персидська, доктори мистецтвознавства, професори Віктор Москаленко, Богдан Сюта, кандидат мистецтвознавства, професор Ірина Коханик;

з історії музики – доктори мистецтвознавства, професори Марина Черкашина-Губаренко, Олена Зінкевич, Маріанна Копиця, Ольга Соломонова, Валентина Редя, Олена Берегова, Валерія Жаркова;

з теорії та історії культури – доктори мистецтвознавства, професори Сергій Тишко, Лідія Корній, доктор філософських наук, професор Тетяна Гуменюк.

Асистенти-стажисти Академії вдосконалюють свою професійну майстерність під керівництвом видатних діячів у галузі музичного виконавства, серед яких – ректор академії, доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент Національної академії мистецтв України Володимир Рожок, доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент Національної академії мистецтв України Володимир Апатський, доктори мистецтвознавства, професори Микола Давидов, Валерій Посвалюк, кандидати мистецтвознавства, професори Мирослав Скорик, Тетяна Рощина, Михайло Степаненко, професори Євген Станкович, Анатолій Баженов, Анатолій Ільїн, Олександр Дяченко, Євдокія Колесник, Лев Венедиктов, Євген Савчук, Роман Кофман, Віктор Здоренко, Євгенія Черказова та ін.

У 1995 році в Академії було відкрито докторантуру зі спеціальності «Музикознавство» (17.00.03). Головними напрямками докторських досліджень є теорія та історія музики, музична україністика, виконавство, музична культурологія. Нещодавно в Академії відкрито спеціальність «Теорія та історія культури». Сьогодні в докторантурі навчаються фахівці з Києва, Львова, Івано-Франківська, Одеси, Сум, Харкова та інших міст України.

Щодо кількості захистів дисертацій на рік аспірантура і докторантура Академії мають найвищий показник серед мистецьких навчальних закладів України. Високий педагогічний рівень післядипломної освіти, яка надається в Академії, визнано за кордоном. Чимало музикантів і музикознавців із країн Європи, Азії та Америки захищали кандидатські й докторські дисертації з музичних проблем цих регіонів саме в нашій Академії.

В Академії працює дві спеціалізовані вчені ради: Д 26.005.01 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук з мистецтвознавства за спеціальністю «Музичне мистецтво» (17.00.03) та Д 26.005.02 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук з культурології за спеціальністю «Теорія та історія культури (мистецтвознавство, культурологія)» (26.00.01).

На сьогодні докторантура, аспірантура та асистентура-стажування є основними формами підготовки музичних науково-педагогічних і наукових кадрів у системі післядипломної професійної освіти. Уже понад 80 років аспірантура виконує своє головне призначення – збереження й розвиток наукових, виконавських, композиторських і педагогічних традицій Київської консерваторії, її головних творчих і мистецьких досягнень.

Наукову роботу в Академії в різні часи очолювали:

з 1942 до 1943 року Григорій Курковський – доцент, кандидат наук, учений секретар з науково-дослідної роботи;

з 1943 до 1953 року Костянтин Михайлов – заслужений діяч мистецтв, професор, заступник директора консерваторії з навчальної та наукової частин;

з 1953 до 1963 року Сергій Павлюченко – заслужений діяч мистецтв, професор, заступник директора консерваторії з навчальної та наукової частин;

з 1963 до 1965 року Зенон Дашак – доцент, проректор з навчальної та наукової роботи;

з 1965 до 1968 року Іван Ляшенко – заслужений діяч мистецтв України, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи;

з 1968 до 1971 року Всеволод Задерацький – доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи;

з 1971 до 1973 року Арсеній Котляревський – заслужений діяч мистецтв України, професор, проректор з наукової роботи;

з 1973 до 1975 року Всеволод Задерацький – доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи;

з 1975 до 1984 року Євген Носирєв – кандидат мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи;

з 1984 до 1995 року Іван Котляревський – доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи;

з 1995 до 2007 року Анатолій Лашенко – доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи;

з 2007 до 2013 року – Валерій Посвалюк – заслужений артист України, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи;

з 2013 до 2016 року – Олександра Олійник – заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, доцент, проректор з творчої, наукової роботи і міжнародних зв'язків;

з 2016 року по теперішній час – Олена Берегова – доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової роботи.